

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Fundacji „Biblioteka Ekologiczna” w Poznaniu w 2012 roku

Fundacja „Biblioteka Ekologiczna” od 21 kwietnia 2011 r. należy do organizacji pożytku publicznego o nr KRS 0000019584. Jest organizacją *non profit* i prowadzi zgodnie ze statutem działalność nastawioną na podnoszenie świadomości ekologicznej ogółu społeczeństwa. Jednym z głównych programów Fundacji było gromadzenie wydawnictw dotyczących szeroko pojętej ochrony środowiska i udostępnianie ich każdemu zainteresowanemu. Fundacja prowadziła również szeroką działalność związaną z edukacją ekologiczną, nastawioną w pierwszym rzędzie na uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich. Niektóre z realizowanych w 2012 r. projektów nastawione były również na dorosłych. Fundacja „Biblioteka Ekologiczna” od 1994 r. została w ramach sieci regionalnych programu PHARE nominowana na jeden z 17 centrów edukacji ekologicznej w Polsce. Od 2003 roku Fundacja jest członkiem Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć z siedzibą w Krakowie, do której należy 10 organizacji ekologicznych z całej Polski. Fundacja była jednym z członków założycieli PZS. Bierzymy aktywny udział w niektórych ogólnopolskich akcjach, koordynowanych przez PZS.

Prowadzona w 2012 roku działalność Fundacji Biblioteka Ekologiczna skupiała się w kilku programach. Był to program biblioteczny, edukacyjno-wystawienniczy, wydawniczy, przyrodnicze laboratorium interaktywne, udział w ogólnopolskich kampaniach dotyczących problemów ważnych dla ochrony środowiska i zdrowia. Poniżej przedstawiamy krótką charakterystykę poszczególnych programów.

Biblioteka – jej funkcjonowanie w ubiegłych latach było możliwe dzięki finansowemu wsparciu ze strony Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Dotacja przeznaczona była głównie na zatrudnienie osoby do obsługi czytelników oraz opłacenie części kwoty czynszu za najem lokalu. W 2012 r. niestety nie przyznano Fundacji żadnej dotacji na ten cel, mimo składania wniosków do WFOŚiGW oraz do Departamentu Kultury Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu. Otrzymano jedynie niewielkie wsparcie z Urzędu Miasta Poznania (w kwocie 3 tys. zł) na złożony projekt „**Nowe formy aktywności Biblioteki Ekologicznej**” ukierunkowany na digitalizację starszych wydawnictw Fundacji, których nakłady w większości zostały już wyczerpane. Są to książeczki dla dzieci i

młodzieży „Nasze Środowisko”, o różnej tematyce ekologicznej oraz „Podróż w kropli wody”, „Orzeł ginący – symbol narodowy”, „Chrońmy europejskie żaby zielone”. Dzieci i młodzież a także ich wychowawcy i rodzice będą mogli poznawać wspólnie poprzez internetowe łącza, ciekawą problematykę podróżowania kropli wody, czym może być zagrożone nasze środowisko. Czy odpady i hałas są naprawdę niebezpieczne dla środowiska. Z kolei las – to zielony skarb, więc trzeba się wybrać razem z dziećmi na różnorodne wycieczki przyrodnicze. Zapoznanie się bezpośrednio z dostępną pozycją literatury umożliwi im łatwiej zaobserwować w terenie zachodzące zjawiska – pozytywne jak i negatywne, z którymi już wcześniej zetknęli się. Rozszerzenie oferty dostępnej w formie elektronicznej, umożliwi szerokie korzystanie ze zbiorów bibliotecznych uczniom i nauczycielom z odległych miejscowości od siedziby Fundacji i zbiorów Biblioteki. Dzięki temu wsparciu pozycje te stały się powszechnie dostępne na naszej stronie internetowej: <http://www.be.eko.org.pl/wyd/wyd.htm>. Brak wsparcia finansowego dla funkcjonowania biblioteki oraz rosnące zadłużenie w stosunku do Centrum Kultury Zamek za wynajem pomieszczeń bibliotecznych zmusił Zarząd do podjęcia radykalnej decyzji nieodpłatnego przekazania zbiorów bibliotecznych Poznańskiemu Centrum Edukacji Ustawicznej i Praktycznej w Poznaniu przy ul. Jawornickiej 1, które jest jednostką budżetową i może zagwarantować dalsze funkcjonowanie biblioteki. Z końcem listopada zwolniono zajmowane pomieszczenia na parterze Maszталarni Zamkowych, przenosząc całą działalność Fundacji do trzech pomieszczeń znajdujących się na piętrze. Fundacja w dalszym ciągu gromadzić będzie zbiory z zakresu ochrony środowiska, korzystając z dotychczas nawiązanych kontaktów z wydawcami i organizacjami i przekazywać je do PCEUiP.

Program edukacyjno-wystawienniczy, realizowany jest nieprzerwanie od listopada 1992 roku. Wystawom fotografii na tematy związane z ochroną przyrody i środowiska towarzyszyły zajęcia multimedialne, prowadzone przez autorów wystaw lub przyrodników znających daną problematykę. Przeciętnie jedna wystawa odwiedzana była przez kilkanaście klas uczniowskich. Informacja o wystawach i zajęciach była szeroko kolportowana – umieszczana na stronach internetowych Fundacji i Kuratorium Oświaty, wysyłana do szkół w całej Wielkopolsce. Organizowane zajęcia poszerzają wiedzę przyrodniczą dzieci i młodzieży, uwrażliwiają na problemy zagrożeń środowiska, podnosząc ich świadomość ekologiczną. Dzięki wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zajęcia powyższe realizowano w ramach dwu projektów pt. **„Pozaszkolne zajęcia multimedialne połączone z wystawami tematycznymi z zakresu ochrony przyrody i**

środowiska". W roku 2012 miało miejsce 7 wystaw (w tym jedna przechodząca z poprzedniego roku). Były to:

- „Uganda – zaginiony świat Ruwenzori”
- „Aotearoa – Nowa Zelandia: szlakiem wulkanów, gejzerów i gorących źródeł”
- „Piękne i drapieżne, czyli rośliny mięsożerne”
- „Fascynujący świat roślin południowej Afryki”
- „Rzeka Warta w obiektywie młodego fotografa”
- „Przyroda Australii”
- „Siedliska wodne na obszarach Natura 2000”

Dodatkowo w ramach pozaszkolnych zajęć multimedialnych wykorzystywane były trzy dalsze wystawy, zorganizowane przez Fundację, sfinansowane z innych projektów. Były to:

- „Lokalne problemy ochrony przyrody i środowiska w Poznaniu”
- „Problemy z zakresu ochrony przyrody i środowiska Wielkopolski”
- „Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym”.

Wystawy te po ekspozycji w Fundacji wypożyczane są różnym instytucjom (szkołom, ośrodkom edukacji ekologicznej), gdzie dalej służą młodym odbiorcom, uwrażliwiając ich na piękno przyrody i jej zagrożenia. Wybrane zdjęcia wykorzystywane były również do dekoracji stoiska Fundacji na Targach Edukacyjnych i Targach Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu GARDENIA.

Ogólny koszt projektu wyniósł 14 251,00 zł, z czego uzyskane dofinansowanie z WFOŚiGW wynosiło 7 000,00 zł.

Program wydawniczy Fundacji składa się z trzech części. Pierwszą z nich stanowią książki, wydawane nieregularnie, drugą – czasopismo „Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny”, ukazujący się zwykle 6 razy w roku, trzecią – program zaopatrzenia szkół w miesięczniki Aura i Przyroda Polska. Do tej pory Fundacja wydała 15 pozycji książkowych, z czego dwie ukazały się w 2012 r. w ramach niżej omówionego projektu „Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym”.

„Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny” ukazał się w 2012 roku w postaci czterech, zamiast dotychczasowych sześciu numerów. Powodem była znacznie mniejsza niż zwykle dotacja, uzyskana na ten cel z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach projektu pn. „**Wydawanie czasopisma pt. Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny**”. Poświęcony był on promowaniu działań edukacyjnych podejmowanych w naszej Fundacji, sprawom gospodarki wodnej w Wielkopolsce, CITES, odnawialnym

źródłom energii i innym aktualnym problemom ochrony środowiska. Ogólny koszt projektu to 28 000 zł, z czego dotacja z WFOŚiGW wynosiła 20 000 zł.

Zaopatrzenie szkół w miesięczniki Aura i Przyroda Polska obejmuje wszystkie szkoły ponadpodstawowe z terenu całego województwa wielkopolskiego. Czasopisma te stanowią pomoc dydaktyczną dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu ochrony przyrody i środowiska w ramach edukacji szkolnej. Dzięki finansowemu wsparciu projektu pn. **„Zaopatrzenie szkół z terenu województwa wielkopolskiego w miesięczniki Aura i Przyroda Polska, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli prowadzących lekcje i zajęcia w zakresie ochrony środowiska”** przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, szkoły otrzymują te czasopisma bezpłatnie. Ogólny koszt projektu to 314 734,19 zł, z czego dotacja z WFOŚiGW wynosiła 298 995 zł.

„Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska” to ważny projekt edukacyjny nastawiony na dzieci i młodzież szkolną. Był on realizowany w 2012 r. jako kontynuacja zajęć ubiegłorocznych, dzięki finansowemu wsparciu z Urzędu Miasta Poznania. Obejmował on zajęcia warsztatowe w siedzibie Fundacji w ramach „przyrodniczego laboratorium interaktywnego” oraz zajęcia terenowe w miejscach interesujących z przyrodniczego punktu widzenia. Realizowany był on w czasie wakacji oraz po powrocie dzieci do szkoły, toteż mogło z niego skorzystać wiele grup młodzieży szkolnej pozostających w mieście w czasie lata, dzięki nawiązanej współpracy z organizatorami różnego rodzaju półkolonii i zajęć w świetlicach osiedlowych. Zajęcia w formie warsztatów prowadzone były w grupach średnio 18-osobowych, w specjalnie wyposażonym laboratorium, umożliwiającym poznawanie owadów i innych zwierząt, drzew i roślin zielnych, organizmów zamieszkujących ekosystemy wodne oraz anatomii człowieka i paleontologii. Dzieci czynnie poszerzały swą wiedzę przyrodniczą oraz zapoznawały się z metodami aktywnego, samodzielnego rozwijania swych zainteresowań przyrodniczych. Zajęcia terenowe prowadzono w różnych punktach Poznania – m.in. w Ogrodzie Botanicznym, nad Rusalką, na Cytadeli i na Morasku, w grupach średnio 25-osobowych. Zajęcia te oprócz zadań czysto poznawczych miały też uwrażliwić młodzież na interakcje zachodzące w przyrodzie oraz zmiany wywołane wpływem człowieka, a co za tym idzie na sposoby właściwego postępowania, ograniczającego negatywny wpływ człowieka na otaczającą nas przyrodę. Wszyscy uczestnicy warsztatów otrzymali upominki książkowe. W 2012 roku odbyły się zajęcia dla 42 grup dzieci i młodzieży szkolnej, w których łącznie uczestniczyło ponad 900 uczniów.

Ogólny koszt tego projektu to 20 600 zł, w całości sfinansowany przez Urząd Miasta Poznania.

„Poznajemy obszary chronione Natura 2000 Poznania i okolic” to również pozaszkolne zajęcia dla młodzieży szkolnej, zorganizowane w formie warsztatów terenowych w dolinie Cybiny, objętej ochroną w ramach obszarów Natura 2000. W trakcie zajęć uczniowie praktycznie zapoznawali się z bioróżnorodnością siedlisk oraz flory i fauny na obszarze chronionym. Korzystając z lornetek obserwowali ptaki wodne – np. czarne kormorany, kaczki krzyżówki, łyski, łabędzie i innych mieszkańców lasów. Zapoznawali się z mechanizmami jakie zachodzą pomiędzy przyrodą, a człowiekiem (np. rekultywacja Jeziora Swarzędzkiego). Uczniowie znacznie poszerzyli swoją wiedzę na temat obszarów chronionych NATURA 2000 w Poznaniu i jego okolicach. Uczyli się rozpoznawać różne gatunki drzew na podstawie ich charakterystycznych cech np. liści, kory, owoców. Nie są już im obce pojęcia: ”grądy”, ”olsy”, ”łęgi” i wiedzą, że siedliska łągowo-jesionowych podlegają ochronie na obszarze NATURA 2000. Duże zainteresowanie wzbudziły informacje dotyczące leczniczego zastosowania spotykanych podczas wycieczek roślin - czarnego bzu, głogu, babki, topinamburu, nawłoci itd.. Zebrane podczas zajęć terenowych liście, kawałki kory, szyszki, żołędzie były dla uczniów pamiątką do dalszego wykorzystania w szkole. Warto podkreślić, że wszystkim uczniom bliski kontakt z przyrodą uświadomił jej wartość w tradycji regionu, kształtował patriotyzm lokalny związany ze środowiskiem, w którym żyją oraz świadomość istnienia obszarów, których walory mają rangę europejską. Zajęcia kończyły się podsumowaniem wiedzy w formie konkursu, a trzech laureatów otrzymywało nagrody książkowe. Wszyscy uczestnicy otrzymali też książeczki o tematyce przyrodniczej oraz poczęstunek. Na uwagę zasługuje podkreślenie, że w Winogradzkiej Telewizji Kablowej ukazała się relacja z terenowych zajęć przyrodniczych. Zrealizowano ogółem 10 zajęć terenowych w grupach 15-28 osobowych. Łącznie w zajęciach brało udział 220 uczniów ze szkół poznańskich. Zajęcia te w całości zostały sfinansowane przez Urząd Miasta Poznania, dla dzieci i młodzieży z terenu miasta. Ogólny koszt projektu to 10 tys. zł.

„Konkurs fotograficzny dla dzieci i młodzieży szkolonej z zakresu ochrony przyrody i środowiska” objął swym zasięgiem całe województwo, dzięki patronatowi Urzędu Miasta Poznania oraz WFOŚiGW. Wzięło w nim udział 10 szkół z miasta Poznania oraz 10 z terenu województwa. Konkurs był 3-etapowy, przy czym rozstrzygnięcie I i II etapu nastąpiło w szkołach, natomiast III etap został rozstrzygnięty w Fundacji. Cieszył się on dużym zainteresowaniem uczniów i nauczycieli. Na konkurs wpłynęło wiele bardzo

interesujących prac, z których zorganizowano dwie wystawy fotograficzne, zatytułowane: „Lokalne problemy ochrony przyrody i środowiska w Poznaniu” i „Problemy z zakresu ochrony przyrody i środowiska Wielkopolski”. Zaprezentowane prace na wystawach cechowały się „dobrym rzemiosłem” fotograficznym, artyzmem i zrozumieniem tematyki. Świadczyły one o dojrzałości i zaangażowaniu uczniów w krzewieniu świadomości ekologicznej w ich otoczeniu. Prace przedstawiały piękno przyrody dzikiej i przekształconej przez człowieka w Wielkopolsce, ukazywały jej zagrożenie poprzez umiejętne fotografowanie i dowolną interpretację. Nagrodami w I i II etapie konkursu były książki, natomiast w III etapie wartościowe nagrody rzeczowe (rower, aparat fotograficzny, śpiwór). Fundacja zorganizowała wernisaż, na którym z udziałem Dyrektora Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Piotra Szczepanowskiego, zostały wręczone nagrody i upominki. Nagrodzone i wyróżnione zdjęcia umieszczone zostały na stronie internetowej Fundacji jak również opublikowane zostały w czasopiśmie Fundacji Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego, nr 3. Wystawy fotograficzne są eksponowane w szkołach. Z Urzędu Miasta Poznania uzyskano dotację na ten cel w kwocie 13 250 zł, w całości pokrywającą koszty dotyczące organizacji konkursu dla szkół poznańskich, natomiast z WFOŚiGW – 10 000 zł, z czego wykorzystano 9 034,62 zł, uzupełniając koszty udziałem własnym w wysokości 4 140,62 zł.

W listopadzie 2012 r. przeprowadzono w ramach projektu „**Na ratunek małżom**” akcję ratowania małży ze spuszczanego Zbiornika Maltańskiego. Na odsłaniającym się dnie zbiornika w trakcie spuszczenia wody stwierdzono występowanie dużej ilości małży z rodzaju skójką i szczeżuja, które są ważnym elementem ekosystemu, odfiltrowującym zawieszinę fitoplanktonu z toni wodnej. Przeprowadzona akcja polegała na zebraniu małży i przetransportowaniu ich do wyżej położonych stawów na rzece Cybinie. Do akcji włączono 9 klas (od 3 do 6 klasy) ze szkół z terenu Poznania przez okres 9 dni, uwrażliwiając przy tym dzieci i młodzież na problemy ochrony środowiska. Zebranie setek tysięcy kilogramów małży i przeniesienie ich do innych, napełnionych wodą zbiorników, świadczy o dużej dojrzałości i zaangażowaniu uczniów w ratowanie małych zwierząt, co w przyszłości z pewnością zaowocuje zaangażowaniem w inne problemy dotyczące ochrony środowiska. W akcji uczestniczyło ponad 250 uczniów. Wzorowa ich praca i ich duże zaangażowanie zostały nagrodzone książkami i certyfikatami za ratowanie małży oraz gorącą zupką. Akcją zainteresowały się mas-media, nagłaśniając ją w prasie, radiu i telewizji (nawet na antenie ogólnopolskiej), dzięki czemu efekt edukacyjny został znacząco powiększony. Koszt akcji wynoszący 4 600,00 zł w całości został pokryty przez Urząd Miasta Poznania.

Oprócz edukacji dzieci i młodzieży Fundacja przeprowadziła dwa duże projekty, nastawione na edukację dorosłych, głównie rolników. Pierwszy z nich, zatytułowany **„Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym”**, dotyczył potrzeby ochrony i restytucji małych zbiorników wodnych. Jego celem było uzmysłowienie mieszkańcom wsi dużego znaczenia zbiorników wodnych w zwiększaniu retencji wody w krajobrazie rolniczym, podnoszeniu bioróżnorodności, w tym gatunków będących sprzymierzeńcami rolników w ochronie roślin uprawnych oraz gatunków i siedlisk rzadkich, chronionych i zagrożonych. Przeprowadzono dwuetapowe szkolenie na terenie województwa wielkopolskiego, dolnośląskiego i kujawsko-pomorskiego. Pierwszy etap polegał na przeszkoleniu 41 pracowników różnych służb, związanych z rolnictwem (pracownicy Zarządów Melioracji, ODR, Izb Rolniczych, urzędów gminnych, nauczycieli ze szkół rolniczych, itp.), którzy następnie przeprowadzili szkolenia rolników w pobliżu miejsc zatrudnienia. Łącznie przeprowadzono 120 szkoleń drugiego stopnia, w których wzięło udział 2550 osób. Dla potrzeb szkolenia I stopnia wydano monografię pt. „Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym”, natomiast dla szkoleń II stopnia bogato ilustrowany podręcznik: „Potrzeba ochrony zbiorników śródpolnych”. Autorami książek oraz szkolenia I stopnia byli głównie pracownicy naukowcy wyższych uczelni oraz placówek Polskiej Akademii Nauk z Poznania i Krakowa. Przygotowano również wystawę fotograficzną, ilustrującą omawiane problemy, która była elementem szkolenia I stopnia. Po jej ekspozycji w Fundacji, przekazano ją do Zespołu Szkół Ochrony Środowiska i Agrobiznesu w Poznaniu, gdzie pełni nadal ważną funkcję edukacyjną. Projekt został dofinansowany przez WFOŚiGW w Poznaniu w kwocie 34 525,69 zł, we Wrocławiu w kwocie 35 710,00 zł oraz w Toruniu w kwocie 17 200 zł. Udział własny Fundacji wynosił 2 474,97 zł.

Drugim projektem skierowanym do dorosłych, było **„Przeprowadzenie szkolenia i warsztatów w dwóch subregionach w zakresie podnoszenia jakości usług w obiektach turystyki wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zachowania dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej”**. Celem szkoleń dla rolników prowadzących lub planujących podjęcie usług agroturystycznych było uwrażliwienie słuchaczy na problemy związane z ochroną przyrody i krajobrazu (w tym kulturowego), problemów bioróżnorodności i zrównoważonego rozwoju, co pozwoli zachować te wartości w terenie, podnosząc atrakcyjność oferowanych usług agroturystycznych. W dwu szkoleniach, przeprowadzonych w Gołuchowie (24 maja w Ośrodku Kultury Leśnej) oraz w Łądzie (21 czerwca w Ośrodku Edukacji przyrodniczej) wzięło udział 75 rolników. Całość projektu w

kwocie 25 000 zł została sfinansowana przez Urząd Marszałkowski, Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Cykl imprez pod hasłem **ZIELONO MI** organizowany jest od kilku lat w hali sportowej Arena w Poznaniu we współpracy z firmą Wagart. Są to masowe imprezy kulturalne, połączone z ciekawymi formami przekazywania informacji związanych z ochroną środowiska (wideoklipy, skecze, konkursy). Każdego roku bierze udział w takiej imprezie kilka tysięcy uczestników z dużych zakładów pracy z całej Wielkopolski. W 2012 roku impreza zatytułowana „Świat w kolorze nadziei” odbyła się 9 marca. Na jej organizację Wagart przekazał Fundacji kwotę 10 tys. zł.

W marcu Fundacja wzięła udział w Targach Edukacyjnych na terenie MTP, w ramach stoiska EKO-FORUM. W pawilonie Fundacji prezentowano fragment wystawy dotyczącej jezior lobeliowych w Polsce, rozdawano wydawnictwa Fundacji (Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny, książki z zakresu edukacji ekologicznej), ulotki prezentujące profil działalności Fundacji i realizowane projekty. Nawiązywano kontakt ze szkołami, włączając je do realizacji projektów edukacyjnych. Pawilon oraz możliwość prezentacji uzyskano bezpłatnie od organizatora, którym był Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

Przez cały okres sprawozdawczy Fundacja, niezależnie od projektów dotowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz finansowanych przez Urząd Miasta Poznania, prowadziła zajęcia dydaktyczne z zakresu ochrony przyrody i środowiska dla dzieci i młodzieży szkolnej różnych grup wiekowych.

Ryszard Gołdyn, Halina Szyper